

Yerel Yönetimler

Demokratik ve etkin bir kamu yönetimi yapılanmasında yerel yönetimler önemli bir role sahiptir. Kentleşme düzeyinin artması ve demokratik değerlerin yükselmesi ile yerel yönetimler daha önemli hale gelmektedir. Şehirlerde oluşan problemlerin çözümünde yerel yönetimler anahtar konuma sahiptir.

Siyasal, ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimler birçok alanda olduğu gibi yönetim yaklaşımlarını ve modellerini de etkilemektedir. Kamu yönetimi alanında desantralizasyonun gelişmesi, siyasal katılımın artması, hizmet etkinliğinin önem kazanması ve teknolojik uygulamalar, yerel yönetimleri de geliştirmektedir. Genel olarak yerel yönetimlerin ana eksenleri; demokratik siyasal mekanizmalara dayalı bir meşruiyet, yerinden yönetim ilkesine uygun bir özerklik, etkin yerel hizmet sunumu ile şehir ekonomisi olarak belirtilebilir.

Türkiye'de 2004 ve sonrasında yerel yönetimler alanında gerçekleştirilen bütüncül reformlar, kamu yönetimindeki yeni kavram ve yaklaşımlara dayalı biçimde, idari ve mali açıdan daha özerk, katılımcı ve etkin bir yapının gelişmesi için ivme oluşturmuştur.

Elinizdeki kitapta yerel yönetimlerle ilgili meselelerin anlaşılmasında ve anlamlandırılmasında önemli olan kavramsal ve teorik çerçeve, yerel yönetimlerin hukuk, yönetim, siyaset ve iktisat ile olan çok kapsamlı bağı dikkate alınarak tasarlanmıştır. Kitabın diğer inceleme alanını Türkiye'deki yerel yönetim modelinin gelişimi ve mevcut yapısı oluşturmaktadır.

♥ /idealkentdergi
f /idealkent
@ /idealkentyayinlari
www.idealkent.com.tr

idealkent

Yerel Yönetimler

Tarkan Oktay

Tarkan Oktay

Yerel Yönetimler

idealkent

YEREL YÖNETİMLER

Tarkan Oktay

İdealkent Yayınları: 48

Tarkan Oktay
Yerel Yönetimler

Yayın Yönetmeni: Emir Osmanođlu
Konsept Danışmanı: Yusuf Sunar
Dizgi-Mizanpaj: Seda Tokurođlu
Kapak: Büşra Gezer
Kapak Fotoğrafi: Taş yol, (freepik.com)

E-ISBN: 978-605-71187-4-5
ISBN: 978-605-71187-3-8

Yayıncı Sertifika No: 46320
© ADAMOR Ltd. Şti. 2022
1. Baskı, 2022

©Tüm hakları saklıdır. Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa fotokopi, film vb. elektronik ve mekânîk yöntemlerle çoğaltılamaz.

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
Matbaa Sertifika No: 47479
İvedik Organize Sanayi 1420. Cadde No: 58/1-2-3-4-5
Ostim-Yenimahalle/Ankara

İdealkent Yayınları ADAMOR Limited Şirketi yayın markasıdır.
Nasuh Akar Mahallesi, Türk Ocağı Caddesi, Prof. Dr. Osman Turan Sok. No: 4 Kat: 2,
06520 Balgat-Çankaya/Ankara
Tel: 0312 285 53 59 • Faks: 0312 285 53 99 Gsm: 0543 285 53 59
Web: www.idealkent.com.tr • e-mail: info@idealkent.com.tr

YEREL YÖNETİMLER

Tarkan Oktay

Tarkan Oktay, 1995'te İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdi. Yüksek lisans (1998) ve doktora (2005) çalışmasını Marmara Üniversitesi Mahalli İdareler Bilim Dalında tamamladı. 2005 yılında Marmara Üniversitesi Yerel Yönetimler Programında yardımcı doçent olarak göreve başladı. 2011 yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümüne geçti. Yerel yönetimler alanında 2012'de doçent ve 2016'da Profesör olan Oktay, aynı üniversitede çalışmalarını yürütmektedir. Temel çalışma alanlarını; yerel yönetim politikaları, yerel meclisler, metropoliten yönetim, stratejik planlama, gençlik hizmetleri, kardeş şehirler, kurumsal kapasite geliştirme ve yerel yönetim tarihi konuları oluşturmaktadır.

İçindekiler

ŞEKİLLER LİSTESİ	8
TABLO LİSTESİ.....	10
ÖNSÖZ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	13
1. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	13
1.1. Kamu Yönetiminin Örgütlenmesi	13
1.2. Yerel Yönetim Kavramı.....	20
1.3. Desantralizasyon ve Yerel Yönetimler.....	24
1.4. Özerklik ve Yerel Yönetimler	37
1.5. Demokrasi ve Yerel Yönetimler	45
1.6. Siyaset ve Yerel Yönetimler	52
1.7. İdarelerarası Hizmet ve Gelir Paylaşımı.....	77
1.8. Büyük Ölçekli Yerleşim Alanlarının Yönetimi	101
İKİNCİ BÖLÜM.....	113
2. YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	113
2.1. Avrupa'da Yerel Yönetimlerin Gelişimi	113
2.2. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi	121
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	151
3. ANAYASALARDA YEREL YÖNETİMLER.....	151
3.1. 1876 Kanûn-ı Esâsî.....	151
3.2. 1921 Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu	153
3.3. 1924 Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu	155
3.4. 1961 Anayasası	156
3.5. 1982 Anayasası	157
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	161
4. BELEDİYELER.....	161
4.1. Belediyelerin Sayısal Görünümü	163
4.2. Belediyenin Tanımı, Kurulması ve Sınırları	165
4.3. Belediye Tüzel Kişiliğinin Sona Ermesi.....	167
4.4. Belediyenin Görevleri.....	167
4.5. Belediyenin Yetki ve İmtiyazları.....	169

4.6. Belediyenin Organları.....	171
4.7. Belediye Organlarının Görevden Uzaklaştırılması	190
4.8. Belediye ile İlgili Çeşitli Konular	190
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	199
5. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ.....	199
5.1. Büyükşehir Belediyesinin Tanımı, Kurulması ve Sınırları	200
5.2. Büyükşehir Belediyesinin Görevleri.....	200
5.3. Büyükşehir Belediyesinin Organları.....	205
5.4. Büyükşehir Belediyesi ile ilgili Çeşitli Konular	212
ALTINCI BÖLÜM	217
6. İL ÖZEL İDARELERİ	217
6.1. İl Özel İdaresinin Görevleri	218
6.2. İl Özel İdaresinin Yetki ve İmtiyazları	220
6.3. İl Özel İdaresinin Organları	221
6.4. İl Özel İdaresi Organlarının Görevden Uzaklaştırılması.....	233
6.5. İl Özel İdaresi ile İlgili Çeşitli Konular.....	233
YEDİNCİ BÖLÜM	237
7. KÖY YÖNETİMİ.....	237
7.1. Köyün Tanımı, Kurulması ve Kaldırılması	237
7.2. Köyün Görevleri.....	239
7.3. Köyün Organları.....	240
SEKİZİNCİ BÖLÜM	245
8. YEREL YÖNETİM BİRLİKLERİ	245
8.1. Birliğin Tanımı ve Kurulması	248
8.2. Birlik Tüzüğü.....	249
8.3. Birlik Organları	250
8.4. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri.....	253
8.5. Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri.....	254
8.6. Ülke Düzeyindeki Birlikler	255
DOKUZUNCU BÖLÜM.....	257
9. YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YAPISI.....	257
9.1. Tarihi Gelişim	257
9.2. Belediyenin Mali Yapısı.....	265
9.3. Büyükşehir Belediyesinin Mali Yapısı.....	284
9.4. İl Özel İdaresinin Mali Yapısı	288
9.5. Yerel Yönetim Birliklerinin Mali Yapısı.....	293

ONUNCU BÖLÜM	295
10. YEREL YÖNETİMLERİN TEŞKİLAT VE PERSONEL YAPISI	295
10.1. Norm Kadro Uygulaması.....	295
10.2. Teşkilat Yapısı.....	299
10.3. Personel Yapısı.....	302
ON BİRİNCİ BÖLÜM	307
11. YEREL YÖNETİMLERİN DENETİMİ.....	307
11.1. Siyasi Denetim.....	309
11.2. Yargısal Denetim	310
11.3. Kamu Denetçiliği Denetimi.....	310
11.4. Kamuoyu Denetimi.....	311
11.5. Etik Kurul Denetimi	313
11.6. İdari Denetim	314
ON İKİNCİ BÖLÜM	331
12. MAHALLE YÖNETİMİ.....	331
12.1. Tarihi Gelişim	331
12.2. Yönetim Yapısı.....	336
12.3. Kırsal Mahalle.....	337
12.4. Mahalle ve Belediye İlişkileri	338
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	341
13. SU VE KANALİZASYON İDARELERİ.....	341
13.1. Görev Alanı.....	343
13.2. Yönetim Yapısı.....	343
13.3. Teşkilat Yapısı.....	345
13.4. Mali Yapısı.....	346
ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	347
14. YEREL YÖNETİMLERİN ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ.....	347
KAYNAKÇA	353

Şekiller Listesi

Şekil 1. Kamu Yönetiminin Örgütlenmesinde Temel İlkeler.....	14
Şekil 2. Ülkelerin Kamu Yönetimi Örgütlenme Durumu.....	14
Şekil 3. Yerel Yönetimlerin Boyutları	22
Şekil 4. Merkezîyetçi ve Desantralize Edilmiş Yapı.....	26
Şekil 5. Merkezî Yönetimin Desantralizasyon ile Yetkileri Aktarabildiği Yapılar.....	27
Şekil 6. Desantralizasyonun Boyutları	32
Şekil 7. Genel Olarak Merkezîyetçilik ve Desantralizasyon ile Yerel Özerklik İlişkisi	39
Şekil 8. Yerel Siyaset Alanının Yerel Üstü Siyaset Alanları ile Temsili İlişkisi.....	57
Şekil 9. Genel Olarak Yerel Siyasetteki Aktörler Arası İlişki Ağı.	63
Şekil 10. Siyasal Katılımın Aşamaları	64
Şekil 11. Yerel Yönetimlerde Politika Yapım Döngüsü.....	76
Şekil 12. Üniter ve Federal Devletlerde İdareler Arası Mali İlişki Türleri.....	82
Şekil 13. Merkezî Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasındaki Hizmet Paylaşımı Kriterleri.....	85
Şekil 14. Merkezî Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Gelir Paylaşımı Yöntemleri.....	94
Şekil 15. Metropoliten Alanların Yönetim Modeli Türleri.....	110
Şekil 16. Klasik Dönem Osmanlı Şehirlerinde Yerel Hizmet Organizasyonu.....	123
Şekil 17. Büyükşehir Statüsüne Sahip İllerdeki Yerel Yönetim Yapısı.....	140
Şekil 18. İl Özel İdarelerinin Kurulmasına Kadar Geçen Dönemdeki İlgili Gelişmeler.....	143
Şekil 19. Türkiye'deki Yerel Yönetim Türleri ve Sayıları.....	161
Şekil 20. Türkiye'de Yerel Yönetim Modeli.....	162
Şekil 21. Türkiye'de Belediye Modeli	162
Şekil 22. Belediyenin Tanımı.....	165
Şekil 23. Belediyenin Organları.....	172
Şekil 24. Belediye Meclis Kararlarının Kesinleşme ve Yürürlüğe Girme Süreci	179
Şekil 25. Belediye Başkanının Meclis Kararını İade Etmesi Durumundaki Süreç.....	180
Şekil 26. Belediye Meclisinde Belediye Başkanı Seçim Süreci.....	189
Şekil 27. Büyükşehir Belediye Modelinde Kademeler.....	199
Şekil 28. Büyükşehir Belediyesi Tanımı	200
Şekil 29. Büyükşehir Belediyesinin Organları.....	205
Şekil 30. Büyükşehir Belediye Meclisinin Oluşumu.....	206
Şekil 31. Büyükşehir Belediye Meclis Kararlarının Kesinleşme ve Yürürlüğe Girme Süreci.	207
Şekil 32. Büyükşehir Belediye Başkanının Meclis Kararını İade Etmesi Durumundaki Süreç	208
Şekil 33. İl Özel İdaresinin Tanımı	218
Şekil 34. İl Özel İdaresinin Görevlerinin Tasnifi	218
Şekil 35. İl Özel İdaresinin Organları.....	221
Şekil 36. İl Genel Meclisi Kararlarının Kesinleşmesi veya İadesi Süreci.....	226
Şekil 37. Köyün Organları	240

Şekil 38. Yerel Yönetim Birliğinin Tanımı.....	248
Şekil 39. Yerel Yönetim Birliğinin Organları.....	250
Şekil 40. Belediyenin Gelir Türleri.....	265
Şekil 41. Belediyenin Öz Gelir Kaynakları.....	266
Şekil 42. Merkezî Yönetim Genel Bütçe Vergi Gelirleri Belediye Payı.....	278
Şekil 43. Denkleştirme Ödenegi.....	279
Şekil 44. Belediyelerde Bütçenin Yürürlüğe Girme Süreci.....	283
Şekil 45. Merkezî Yönetim Genel Bütçe Vergi Gelirinden Büyükşehir Belediyesi Payı.....	286
Şekil 46. Merkezî Yönetim Genel Bütçe Vergi Gelirinden İl Özel İdaresi Payı.....	290
Şekil 47. İl Özel İdarelerinde Bütçenin Yürürlüğe Girme Süreci.....	292
Şekil 48. Belediye Teşkilatı Kademe Yapısı.....	300
Şekil 49. Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı Kademe Yapısı.....	301
Şekil 50. İl Özel İdaresi Teşkilatı Kademe Yapısı.....	302
Şekil 51. Yerel Yönetimler Üzerindeki Denetim Türleri.....	309
Şekil 52. Yerel Yönetimlerde İdari Denetim Türleri.....	314
Şekil 53. Sayıştay Denetimi.....	320
Şekil 54. Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Özerkliği ile İdari Vesayet İlişkisi.....	322
Şekil 55. Mahalle Yönetiminin Tarihinde Önemli Gelişmeler.....	335
Şekil 56. Mahallenin Organları.....	336
Şekil 57. Su ve Kanalizasyon İdaresi Organları.....	344
Şekil 58. Su ve Kanalizasyon İdaresi Teşkilat Yapısı.....	345

Tablo Listesi

Tablo 1. Yerel Yönetimlerin Özerklik Göstergeleri.....	45
Tablo 2. Dünyada Kentsel ve Kırsal Nüfus Miktarı (Milyar).....	101
Tablo 3. Dünya'daki Kentli Nüfusun Kent Ölçeklerine Göre Dağılımı (%).....	102
Tablo 4. Tanzimat'tan Sonra Belediyelerle İlgili Gelişmeler.....	128
Tablo 5. Cumhuriyet Döneminde Belediyelerin Gelişim Dönemleri	130
Tablo 6. Türkiye'de Belediye Sayısının Gelişimi	164
Tablo 7. Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı.....	165
Tablo 8. Belediye Meclisi Üye Sayısı	172
Tablo 9. Türkiye'de Belediye Meclis Üyeleri Yaş Durumu (%).....	173
Tablo 10. Türkiye'de Belediye Meclis Üyelerinin Cinsiyet Durumu	174
Tablo 11. Türkiye'de Belediye Meclis Üyelerinin Eğitim Durumu.....	174
Tablo 12. Türkiye'de Belediye Başkanlarının Yaş Durumu.....	186
Tablo 13. İl Genel Meclisi Seçimlerinde Nüfusa Göre İlçeden seçilen Üye Sayısı	222
Tablo 14. Türkiye'de Yerel Yönetim Birliklerinin Sayısı (2020)	248
Tablo 15. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Bütçe Dengesi (Bin TL).....	264
Tablo 16. Belediyelerin Tahsil Ettiği Vergiler	267
Tablo 17. Emlak Vergisi Oranları (Binde)	270
Tablo 18. Norm Kadro Üst ve Alt Gruplar.....	297
Tablo 19. (A) Grubu: Büyükşehir Belediyeleri Norm Kadro Standartları Cetveli Örneği.....	297
Tablo 20. (B) Grubu: İl Belediyeleri Norm Kadro Standartları Cetveli Örneği.....	298
Tablo 21. (D) Grubu: İlçe ve Belde Belediyeleri Norm Kadro Standartları Cetveli Örneği.....	298
Tablo 22. (A) Grubu: İl Özel İdaresi Norm Kadro Standartları Cetveli Örneği	299
Tablo 23. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Personel Sayısı (2020).....	306